แอ่วลาวเวียง : การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัยจากวัฒนธรรมการฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา*

AEW LAO WIANG: THE CREATION OF ISAN FOLK DANCING THAT COMES FROM THE DANCE CULTURE OF THE LAO WIANG TRIBAL GROUP, LOM NAKHON RATCHASIMA

กนกวรรณ แคว้นคอนฉิม[1], ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ[2]
Kanokwan Khwaenkonchim[1], Pattamawadee Chansuwan[2]
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม[1,2]
Mahasarakham University, Thailand.[1,2]
Email : Puyfaii7070@gmail.com

การวิจัยเรื่อง แอ่วลาวเวียง : การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย จากวัฒนธรรม การฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติและวัฒนธรรมการฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อสร้างสรรค์นาฏยศิลป์พื้นเมืองร่วมสมัย จากวัฒนธรรมการฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยและข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีสุ่มเลือกแบบไม่เจาะจง กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้รู้ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 6 คน และกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมการฟ้อนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้านเอกสารและภาพจิตกรรมฝาหนังวัดหน้าพระธาตุ ซึ่งสื่อให้เห็นการปรับปรนทางวัฒนธรรมในแหล่งที่อยู่อาศัยมีความแตกต่างกันด้านชาติพันธุ์ เช่น ภาษา การแต่งกาย อาชีพ แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ วัฒนธรรมการฟ้อนประเพณีฮีต 12 ปรากฏเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจนปัจจุบัน โดยใช้แนวคิดนาฏยประดิษฐ์ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ มาเป็นกรอบในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม และทฤษฎีเกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีผสมผสานทางวัฒนธรรม ทฤษฎีสร้างสรรค์ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ จนเกิดเป็นนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัยที่มีความสมบูรณ์แสดงถึงความเป็นตัวตนของชุมชนลาวเวียง สืบทอดวัฒนธรรมการฟ้อน และเป็นการสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้ดำรงอยู่เป็นมรดกของชุมชนต่อไป

คำสำคัญ : 1. แอ่วลาวเวียง 2. การสร้างสรรค์ 3. นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย

---

*Received: March 25, 2023; Revised: May 7, 2023; Accepted: May 10, 2023

ABSTRACT

Aew Lao Wiang conducted qualitative research focused on the creation of Isan traditional dance, starting with the dance culture of the Lao Wiang sample group in Na khon Ratchasima. The study had two main objectives: 1) to educate and learn about the academic and dance teachings of the Lao Wiang sample group, and 2) to spread awareness of traditional Lao Wiang tribal dance culture by studying dissemination documents in the field, using a random selection method. The sample group consisted of 5 experts, 6 practitioners, and 20 general people who were interviewed in-depth, using surveys, non-participant observations, structured and unstructured interview forms. The data analysis results were presented using a descriptive analysis method.

The study found that the Lao Wiang ethnic group's dance culture has been handed down through generations, as demonstrated by historical documents and mural paintings of Wat Na Phra That. Despite differences in language, dress, and occupation, the Heet 12 traditional dance culture remains a crucial part of their cultural adaptation. The researcher used Suraphon Wirunrak's concept of artificial dance, along with cultural capital and related theories such as cultural integration, creative, and aesthetic theories, to design and create a contemporary Isan folk dance that showcases the identity of the Lao Wiang community. The dance aims to continue the legacy of their dance culture by creating valuable cultural and ethnic identity for future generations to inherit and cherish as part of their heritage.

Keywords : 1. Aew Lao Wiang 2. Creation 3. Contemporary Isan folk dance

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทโคราช หรือ กลุ่มชาติพันธุ์นครราชสีมา เป็นคนไทยที่มีสำเนียงพูดที่เป็นเอกลักษณ์ สันนิษฐานว่าน่าจะสืบเชื้อสายวัฒนธรรมประเพณีจากอดีตมา ตัวอย่างเช่น ชาวพื้นเมือง พิมาย ที่ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ที่ได้รับอิทธิพลมาจากขอมโบราณ กลุ่มไทโคราชมีอยู่ใน อำเภอเมืองนครราชสีมา สูงเนิน โนนสูง และอำเภอพิมาย เป็นต้น ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมา มีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมากเป็นอันดับสองของประเทศรองจากกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติหรือหลายชาติพันธุ์ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีจำนวนมากมีอยู่สองกลุ่มใหญ่คือ ไทย หรือเรียกอีกอย่างว่า ไทโคราช และอีกกลุ่มคือ ชาวลาว อยู่ตอนบนและด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเขตจังหวัด และยังมีชนกลุ่มน้อยอีกได้แก่ มอญ กุย หรือส่วย ชาวบน จีน ไทยวน ญวน และแขก (อรศิริ ปาณินท์, 2554)

นับตั้งแต่เริ่มที่ชาวไทยเชื้อสายลาวอพยพเข้ามาอยู่สมัยสงครามปราบปรามเมืองเวียงจันทน์ในสมัยกรุงธนบุรี และสมัยปราบเจ้าอนุวงศ์ในรัชกาลที่3 หลังจากสงครามเจ้าอนุวงศ์สิ้นสุดลงใน ปี

พ.ศ.2371 (เจ้าพระยา ทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี 2547: 112) ระยะหลังคนกลุ่มนี้มักเรียกกันว่า "ลาวเวียง" ในสมัยก่อนมีการใช้ภาษาลาวสำเนียงเวียงจันทน์ซึ่งต่างกับภาษาอีสานสำเนียงท้องถิ่นอย่างสิ้นเชิง กระจายอาศัยกันอยู่ทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ อำเภอปักธงชัย อำเภอสูงเนิน และอำเภอสีคิ้ว ที่เห็นได้ชัด และมีการแต่งงานกับคนพื้นเมือง มีจำนวนน้อยที่สืบหาได้ว่ามีเชื้อสาย ลาวเวียงจันทน์ ชาวลาวได้นำประเพณีวัฒนธรรมเรียกกันว่า ฮีตสิบสอง ซึ่งในประเพณีเหล่านี้มักมีวัฒนธรรมการฟ้อนจากวิถีชีวิต การละเล่น พิธีกรรมต่าง ๆ แทรกไว้ วัฒนธรรมของลาวจะไม่แตกต่างจากวัฒนธรรมของคนอีสาน ทำให้เกิดพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรมการฟ้อน เนื่องจากลาวมีแคนเป็นเครื่องดนตรีประจำชาติ และเป็นเครื่องดนตรีหลักบรรเลงประกอบการขับลำ ผู้ทำหน้าที่เป่าแคนให้เป็นทำนองประกอบในการขับลำ เรียกว่า “แอ่วลาว เป่าแคน” ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสมัยรัชการที่ 4 และทางศิลปะการแสดง พร้อมกับศิลปะวรรณกรรม การเกิดการขับลำ การฟ้อน เซิ้ง เป็นต้น (บุนทนอง ซมไชผน, 2551)

วัฒนธรรมการฟ้อนในพื้นฐานฮีตสิบสอง ของชาวลาวเวียง ไม่ได้เป็นเพียงแค่วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเท่านั้นแต่ยังเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนศิลปะการแสดงทางลาวในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงสายธารวิถีแห่งความเป็นลาวและไทย การปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม อีกทั้งเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ศิลปินได้สร้างงานศิลปะขึ้นเช่น งานออกแบบลวดลายผ้าและเครื่องแต่งกาย รวมไปถึงงานนาฏยศิลป์ในรูปแบบสมัยใหม่ที่ได้องค์ความรู้ใหม่จากรูปแบบดั้งเดิม เพราะนาฏศิลป์ดั้งเดิม เป็นศาสตร์หนึ่งที่จัดเป็นศิลปะแห่งความงดงามที่มุ่งหมายให้เกิดความบันเทิงให้แก่จิตใจ สะท้อนวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต สังคม ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสมัยต่างๆ บ่งบอกถึงความเป็นอารยธรรมของชนเผ่าได้อย่างชัดเจน นาฏศิลป์พื้นเมืองจึงเป็นศิลปะเฉพาะตนที่แสดงถึงเรื่องราวของชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี (ปิ่นเกศ วัชรปาณ, 2559) ปัจจุบันวงการนาฏศิลป์ไม่ได้ถูกจำกัดแค่เฉพาะความเป็นไทยหรือความเป็นท้องถิ่นเพียงเท่านั้น นาฏศิลป์มีความปรับตัวตลอดตามสภาพสังคมและความเป็นไปของโลก คำว่า “นาฏยศิลป์” ได้มีนักวิชาการและศิลปินกล่าวให้คำนิยามมากมายนอกจากนั้นคำว่า นาฏยศิลป์ร่วมสมัย ก็มักถูกกล่าวขึ้นควบคู่กันไปด้วยเช่นกัน

นาฏกรรมร่วมสมัย หรือนาฏยศิลป์ร่วมสมัย เป็นปรากฏการณ์ทางศิลปะการแสดงที่พบเห็นได้ทุกยุคทุกสมัย นั้นเกิดขึ้นจากนาฏยศิลปินมีความต้องการถ่ายทอดวิธีการคิด การออกแบบสร้างสรรค์ นำเสนอรูปแบบวัฒนธรรมบันเทิงแบบใหม่แก่สังคมให้เป็นที่ยอมรับอย่างสูง มีการถ่ายทอด เผยแพร่ และมีการเลียนแบบนั่นย่อมหมายถึงความสำเร็จของ กระบวนการคิดการออกแบบและสร้างสรรค์ของศิลปิน(พีระ พันลูกท้าว, 2560) ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นาฏกรรมร่วมสมัยสามารถดำรงอยู่ได้ย่อมขึ้นอยู่กับความชอบ และเกิดจากการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของมนุษย์ โดยมีแนวคิดของสังคมและวัฒนธรรมเป็นฐาน (ชลาลัย วงศ์อารีย์, 2562) พื้นฐานของการสืบทอดจากการยึดโยงของสังคมในชุมชนนั้น ดังเช่นวัฒนธรรมการฟ้อน ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงไม่ว่าจะฟ้อนในรูปแบบประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรม หรือการละเล่นนั้น เป็นปรัชญาคตินิยมที่มีความหมายซ่อนในบริบทของสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมการฟ้อน จากประเพณี ฮีตสิบสอง ที่สามารถนำมาสร้างสรรค์การแสดงได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านมุมมองวิชาการทางด้านศิลปะการแสดงเชื่อมโยงปรากฏการณ์และมิติทางสังคมวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้เล็งเห็นประเด็น

ความสำคัญกับสังคม ประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยปรากฏการณ์จากศิลปวัฒนธรรมการฟ้อน ที่เกิดขึ้นโดยภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาต่อยอดพัฒนาให้ทันสมัย แสดงให้เห็นถึงสายธารวิถีแห่งความเป็นลาวและไทย ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา วัฒนธรรมการฟ้อน จากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อทราบถึงประวัติและความเป็นมา รวมไปถึงกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงนาฏยประดิษฐ์จากประเพณี ฮีตสิบสอง โดยนำผลการศึกษาค้นคว้าทั้งภาคเอกสาร การลงพื้นที่ภาคสนาม กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรม แนวคิดนาฏยประดิษฐ์ ทฤษฎีผสมผสานวัฒนธรรม ทฤษฎีกระบวนการสร้างสรรค์ และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์อธิบายด้วยรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล โดยใช้กรอบแนวคิดจากวัฒนธรรมการฟ้อน ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำวัฒนธรรมการฟ้อน ที่ประกอบไปด้วยการแสดง การขับลำ การบอกเล่าเรื่องราว นำมาสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย เป็นการนำเสนอในรูปแบบใหม่เชื่อมโยงกับความเป็นปัจจุบัน เพื่อสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมและยังเป็นการสร้างศาสตร์ด้านบริบททางศิลปะการแสดงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประวัติและวัฒนธรรมการฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา

2.2 เพื่อสร้างสรรค์นาฏยศิลป์พื้นเมืองร่วมสมัย จากวัฒนธรรมการฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบถึงประวัติและวัฒนธรรมฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา

3.2 ทำให้ทราบถึงแนวทางกระบวนการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย จากวัฒนธรรมการฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวมรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยกำหนดกรอบและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) ได้แก่ (1) ดร.ฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการสดง (หมอลำ) ประจำปี 2536 (2) นายกำปั่น บ้านแท่น ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการสดง (หมอเพลงโคราช) ประจำปี 2564 (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์พีรพงศ์ เสนไสย อาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (4) นายสมศักดิ์ บัวบุตร ผู้เชี่ยวชาญ วิทยาลัยนาฏศิลปวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) ได้แก่ (1) นายธนพงศ์ ทูลบุญลินทร์ ผู้ใหญ่บ้านสะแกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (2) นายภูวะนาท เข็มสันเทียะ บ้านหัน

อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา (3) นางสุนัน คนกระโทก บ้านจ๊ะโป๊ะ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (4) นายวิจิตร กลิ่นสูงเนิน บ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา (5)นางบุญศรี สร้อยสูงเนิน บ้านจ๊ะโป๊ะ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (6) นางพะยอม ผ่องสูงเนิน บ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) ประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา ประชาชนกลุ่มผู้ชมวัฒนธรรมการฟ้อน ในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงโดยใช้วิธีสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 2) แบบสังเกต ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามการวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลักประกอบด้วย1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้รู้ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเพื่อนำมาสังเคราะห์ วิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยจะติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อนัดหมายการสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลได้ทำการตอบรับแล้ว ผู้วิจัยจึงเดินทางไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่นัดหมายถ้าผู้ให้ข้อมูลเป็นส่วนราชการ ผู้วิจัยจะทำหนังสือบันทึกข้อความที่ออกโดยต้นสังกัดคือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อให้การเก็บข้อมูลทุกครั้งจะได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต มาตรวจสอบ ความถูกต้อง และจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

5. ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แอ่วลาวเวียง: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย จากวัฒนธรรมการฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 ความเป็นมาและวัฒนธรรมการฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา

การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ผู้วิจัยพบว่าในระหว่างเส้นทางการอพยพนั้นแบ่งออกได้ 2 ช่วงคือ สมัยกรุงธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์ ในการอพยพเข้ามาในไทยมีอยู่ 2 ประเภท 1) เป็นเชลยศึกถูกกวาดต้อนเข้ามา 2) เข้ามาโดยสมัครใจ มีการขยายหมู่บ้านและแยกบ้านไปตามทางหลวงหรือเขตที่มีความเจริญ นับเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายจังหวัด ทั้งสระบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี นครราชสีมา ฯลฯ ในขณะเดียวกันวิถีชีวิตค่านิยม วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหาร และประเพณีก็ถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเจริญที่ขยายตัวเข้ามาในชุมชนและยังเคลื่อนย้ายไปตามการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

ประเพณีและวัฒนธรรมของลาวและอีสานของไทย โดยเฉพาะภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า เป็นประเพณีและวัฒนธรรมอันเดียวกัน โดยมีพื้นฐานมาจากศรัทธา

ความเชื่อทางพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเหมือนกัน จึงมีการถ่ายเทประเพณีและวัฒนธรรมกันไปมาระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ประเพณีที่เหมือนกันอย่างสิ้นเชิง ก็คือประเพณี ฮีตสิบสอง ซึ่งประชาชนทั้งของประเทศลาวและประเทศไทย โดยเฉพาะที่นับถือพระพุทธศาสนา และมีเชื้อสายมาจากประเทศลาวหรือมีเชื้อสายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยไม่ว่าจะอพยพไม่อยู่ในภูมิภาคใด เมื่อรวมกลุ่มกันเป็นหมู่คณะนับตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอ ก็จะมีประเพณี ตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นประเพณีที่ชมชนนั้นๆยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยตลอด จะมีผิดแผกแตกต่างกันบ้างระหว่างประเพณีตสิบสอง คองสิบสี่ของลาวกับอีสานของไทยก็ตรงที่ชาวลาวยังคงยึดมั่นในการปฏิบัติตามหลักประเพณีอย่างมั่นคงตามรูปแบบที่เคยปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน

5.2 วัฒนธรรมการฟ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา

ชาวลาวเวียงมีประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดและปฏิบัติต่อกันมาอย่างช้านาน จนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ในแต่ละกิจกรรมสร้างสมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสังคมและเป็นที่นิยมในการประพฤติปฏิบัติ โดยส่วนใหญ่ประเพณีเหล่านี้มักประกอบขึ้นเพื่อให้เป็นสิริมงคลและเป็นการสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์ต่อเนื่อง โดยมีประเพณีสำคัญในรอบปีตาม ได้แก่ บุญเข้ากรรม ทำบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลาน บุญมาฆบูชา บุญเผวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ บุญซำฮะ บุญเข้าพรรษา บุญห่อข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา บุญกฐิน เป็นต้น วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้อง รวบรวมให้เป็นหนึ่งเดียว เพราะพิธีกรรมเป็นเรื่องหลักที่ต้องเรียนรู้และเข้าใจโดยถ่องแท้ พิธีกรรมและประเพณีจัดเป็นจารีตประเพณี คือ แนวทางปฏิบัติสืบทอดกันมา นับว่าเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง จำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติให้รู้ถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างชัดเจน

จากการลงพื้นที่สอบถาม สังเกต และสัมภาษณ์ ในเขตอำเภอสูงเนิน อำเภอสีคิ้ว และอำเภอปักธงชัย พบว่า การฟ้อนประกอบพิธีกรรมและประเพณีงานบุญ ของชาวลาวเวียงในจังหวัดนครราชสีมา จะมีเพียงไม่กี่เดือนเท่านั้นที่ปรากฏ การฟ้อนของชาวลาวเวียง ในฮีต12 ได้อย่างชัดเจน ได้แก่ บุญเดือนห้า บุญเดือนหก และบุญเดือนสิบสอง ที่เหลือจะพบในพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมเลี้ยงศาลตาปู่ ลงข่วง ทุกบุญประเพณีจะเห็นได้ว่ามีแคน เป็นเครื่องดนตรีประกอบกิจกรรมทุกๆครั้ง เช่น การเป่าแคนหรือการเล่นฟ้อนแคนบ้านแก่นท้าว อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ในประเพณีบุญเดือนห้า หรือเรียกอีกอย่างว่า ลำเดือนห้า เริ่มต้นขึ้นในวันสงกรานต์ วันที่ 13 เมษายน ต่อเนื่องไปจนสิ้นสุดก่อนวันเข้าพรรษา สาระสำคัญของลำเดือนห้า คือรูปแบบและทำนองการลำ ที่พัฒนามาจากการพูดคำผญาเกี้ยวของหนุ่มสาวในลานข่วง หมายถึง ปฏิภาณกวีที่คนโบราณใช้โต้ตอบกันในเชิงอุปมาอุปไมย ซึ่งยังไม่พัฒนาไปสู่การเป็นหมอลำอาชีพรับจ้างแสดงบนเวที หากแต่เป็นการละเล่นเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน หมอแคนคนหนึ่งจะเป่าแคนในจังหวะฟ้อนรำ ด้วยลายทางสั้น เช่น ลายโป้ซ้ายและลายสร้อยหรือลายติดสูด พร้อมกับพาผู้เล่นเดินฟ้อนรำเป็นวงกลมทวนเข็มนาฬิกา รูปแบบการฟ้อนแคนบ้านแก่นท้าวจะมีลักษณะการเกี้ยว พาราสี ผ่านการขับลำของชายหญิงในเชิงหยอกล้อ ลักษณะการเล่นฟ้อนแคน หมอแคนจะเป่าแคนและเดินเป็นวงกลม การเดินจะทวนเข็มนาฬิกา ท่าฟ้อนที่เห็นได้ชัดค่าท่ากางแขน หรือเรียกกันว่าท่ากาตาปีก ผู้ฟ้อนจะเป็นทั้งผู้หญิงและผู้ชายการร้องจะเป็นเนื้อหาการร้องตอบโต้กัน โดยฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะเดินให้เข้าจังหวะของแคนและปรบมือพร้อมกับเดินย่ำเท้าไปตามจังหวะ จากนั้นตั้งมือจีบขึ้นฟ้อนเป็นการเริ่มต้น ฝ่ายชายจะเริ่มลำกลอน

ก่อนเพื่อที่จะลำเชิญฝ่ายหญิงมาเล่นฟ้อนแคนด้วยกัน ฝ่ายหญิงก็จะตอบโต้ด้วยกลอนลำเช่นกัน เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมฝ่ายชายจะเป็นคนเริ่มเกี้ยวฝ่ายหญิงก่อนโดยคำขึ้นต้นมักจะขึ้นว่า “ผู้ดีเอย” หรือ “คนงามเอย” หรือ “สวยเอย” หรือบางทีก็ลำขึ้นกลอนไปเลย ส่วนแคนก็จะยืนจังหวะอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เล่นได้รำฟ้อนเข้าจังหวะ ส่วนฝ่ายหญิงก็จะแก้กลอนเกี้ยวฝ่ายชาย อย่างสนุกสนาน จากนั้นเมื่อถึงเวลาอันควรฝ่ายชายก็กล่าวลาฝ่ายหญิง และอวยพรให้กันถือว่าเป็นการเสร็จสิ้น

สำหรับการฟ้อนเลี้ยงศาลตาปู่และการฟ้อนบวงสรวงประจำปี ก็มีแคนและโทนเป็นเครื่องดนตรีประกอบเช่นกัน โดยมีลักษณะการฟ้อนดังนี้ 1. การเลี้ยงผีจะเลี้ยงในช่วงหลังสงกานต์ ขึ้น 13ค่ำ เดือน5 เลี้ยงบ้าน พ่อพญา แม่สีดา ของชุมชนอำเภอสูงเนิน เป็นประเพณีบูชาสิ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องคุ้มครองภูมิบ้าน “ตบปะทราย” สมโภชน์ จะมีเครื่องเซ่นบูชา และการฟ้อนประกอบกับเสียงโทนลักษณะการฟ้อนจะเป็นการฟ้อนท่าอิสระของคนในชุมชม ลักษณะท่าทางจะถ่ายทอดผ่านทางอารมณ์ของผู้ฟ้อน 2. การฟ้อนบวงสรวงประจำปี ที่เกิดขึ้นอำเภอสูงเนินเพื่อสักการะบูชาพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน ซึ่งจะจัดขึ้นในประเพณี สงกรานต์ ในลักษณะการฟ้อนจะเป็นท่าฟ้อนที่มีจารีตสวยงาม แต่ละท่าจะนับได้จำนวน 8 ครั้ง ทั้งหมด10 ท่า เหตุเพราะชุมชนสูงเนินได้ว่าจ้างให้คนภายนอกมาช่วยในการสอนให้คนในชุมชนสามารถปฏิบัติท่าฟ้อนได้ และเพื่อความสวยงามของการแสดง

5.3 สร้างสรรค์นาฏยศิลป์พื้นเมืองร่วมสมัย จากวัฒนธรรมฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง

ผู้สร้างสรรค์ได้ประมวลข้อมูลจากแนวคิด วัฒนธรรมการฟ้อนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า วัฒนธรรมการฟ้อน ในกิจกรรมประเพณี “ฮีตสิบสอง” ของชาวลาวเวียงไม่ได้เป็นเพียงแค่วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเท่านั้นแต่ยังเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนศิลปะการแสดงทางลาวในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงสายธารวิถีแห่งความเป็นลาวและไทย นั้นคือการผสมผสานของวัฒนธรรม การปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สะท้อนถึงวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต สังคม ความเป็นอยู่ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา

รูปแบบของการแสดงโดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงดังนี้ช่วงที่ 1 การอพยพเป็นการแสดงสื่อให้เห็นถึงการย้ายถิ่นฐาน และการขับเคลื่อนศิลปะทางวัฒนธรรม ที่ชาวของชาวลาวเวียงที่นำติดตัวมาจากเวียงจันทร์คือ ฮีตสิบสอง ช่วง 2 สายธารวิถีแห่งความเป็นลาวและไทยการนำเสนอช่วงสุดท้ายเป็นการกล่าวถึงสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธ์ลาวเวียง ที่มีลักษณะการอยู่อาศัย การใช้ชีวิต การปรับปรนเข้ากับสังคม ตลอดจนเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงและชาวนครราชสีมา สู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การออกแบบลีลา นาฏยศิลป์พื้นเมืองร่วมสมัย จากวัฒนธรรมฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในบุญประเพณี ฮีตสิบสอง ผู้วิจัยได้ทักษะของการแสดง 3 ประเภทมาผสมผสานกันจนเกิดลีลาที่นำมาใช้ได้แก่ 1) นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน (Folk Dance) 2) นาฏศิลป์ไทย (Thai Dance) 3) นาฏศิลป์ร่วมสมัย (Contemporary Dance)

ภาพที่ 1 ลีลาที่ใช้ในการสร้างสรรค์แบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย

ดังนั้นการออกแบบแนวคิดและวิธีการสร้างท่ารำในการแสดงชุด “แอ่วลาวเวียง” ผู้วิจัยได้ออกแบบท่ารำให้มีการใช้ท่าสื่อความหมายให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และสวยงามยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสร้างผลงานดังนี้ 1) การออกแบบท่ารำใหม่ 2) การออกแบบท่ารำหลัก 3) การออกแบบท่ารำเชื่อม 4) การออกแบบท่ารำชุด 5)การออกแบบท่ารำสื่อความหมาย

ภาพที่ 2 การออกแบบท่ารำที่เป็นนาฏยลักษณ์แบบใหม่

ภาพที่ 3 การออกแบบท่ารำหลัก

ภาพที่ 4 ท่ารำเชื่อม

ภาพที่ 5 ท่ารำชุด

การบรรจุเพลง การออกแบบเสียงและดนตรีที่ใช้ในการแสดง ผู้วิจัยได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีของชาวลาวเวียง ที่ติดต่อมาในครั้งที่อพยพเข้ามาในรัชการที่ 4 พบว่ามีหลักฐานที่ปรากฏในจังหวัดนครราชสีมาคือ “ลำเดือนห้า” ที่มีเครื่องดนตรีประกอบคือ แคน ลายโป้ซ้าย ที่ใช้ในการละเล่นและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง แคนได้เข้าไปมีบทบาทในด้านการขัดเกลาอารมณ์ร่วมกับการขับลำที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีในการดำเนินชีวิตทำให้เป็นแบบฉบับประพฤติตนที่ดีงาม จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเลือกที่จะใช้เสียงดนตรีมาจาก เสียงแคนเป็นหลัก โดยมีเครื่องดนตรีดังนี้ แคน ปี่แก้ว โทน พิณ ซอ โหวด และเรียบเรียงให้ประสานเสียงเกิดความไพเราะ

ออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้พบหลักฐานจิตกรรมฝาผนัง ที่บอกเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงในจังหวัดนครราชสีมา ณ วัดบ้านตะคุ ตำบลตะคุ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงเกิดองค์ความรู้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย โดยเลือกสัญญะของสี และลวดลายของผ้า มาเป็นส่วนประกอบในการออกแบบ ผู้วิจัยแต่งกายแตกต่างกันออกไปเพื่อสื่อให้เห็นถึงความเป็นโคราชและลาวเวียง สู่การผสมผสานทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย โดยผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากการแต่งกายของชาวจังหวัดนครราชสีมาในสมัยก่อน มีการนุ่งกางเกง ที่เรียกว่า "โส่ง" และผ้าโจงกระเบน (แบบเขมร) ต่อมาแม้แต่งกายแบบฝรั่งแล้ว เมื่อมีงานพิธีหรืองานอื่น ๆ ที่นิยมกันมากคือ "ผ้าม่วงและผ้าหางกระรอก" คนสามัญนุ่งโจงผ้าพื้น โดยมากเป็นผ้าฝ้าย ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหลักฐาน ข้อมูลสัมภาษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงมีผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณคือ ผ้าเงี่ยงนางดำ เทศบาลตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา และยังเป็นสินค้าภูมิปัญญา OTOP ของชาวบ้าน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของจุดนี้จึงได้นำผ้าเงี่ยงนางดำมาสวมใส่ในการแสดงเพราะจะได้เผยแพร่และเพิ่มมูลค้าให้กับภูมิปัญญาของชาวลาวเวียงได้

การออกแบบการเคลื่อนไหวบนเวที การออกแบบเวทีพื้นที่สำหรับการแสดง เพื่อสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมฟ้อนผู้วิจัยได้ใช้พื้นที่ โรงอาหาร วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นสถานที่สำหรับใช้การแสดง โดยใช้แนวทางแบบ site - specific dance มาเป็นแนวทางในการเลือกใช้พื้นที่

การออกแบบแสงสำหรับการแสดงในการจัดแสงสำหรับออกแบบแสงเวทีการแสดงงานสร้างสรรค์นั้นไม่มีข้อกำหนดตายตัว ในเรื่องของค่าความสว่าง ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการออกแบบ

แสงไว้ดังนี้ Position คือ ตำแหน่งบนเวทีการแสดงประกอบไปด้วย โดยตำแหน่งของนักแสดงและการเคลื่อนที่ของนักแสดง ซึ่งการออกแบบแสงไฟบนเวทีผู้วิจัยศึกษาตำแหน่งดังกล่าว เพื่อทราบถึงตำแหน่งและค่าความสว่างในการส่องแสงขณะทำการแสดง ดังนั้นขั้นตอนแรกในการออกแบบแสงคือการศึกษาตำแหน่งในการแสดง Scene คือ บรรยากาศที่ใช้ประกอบการแสดง ในการแสดงบนเวทีนอกจากบทบาทและลีลาของนักแสดงแล้ว สิ่งที่สร้างความน่าสนใจให้กับเวทีการแสดงคือบรรยากาศ

นักแสดงที่ใช้สำหรับการแสดง การสร้างสรรค์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นนักแสดงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย เพราะจะเป็นผู้ที่ถ่ายทอดรูปแบบการแสดงผ่านการสื่อสาร อารมณ์ ความรู้สึก ที่ต้องการนำเสนอต่อผู้ชม ดังนั้นคณะผู้วิจัยให้ความสำคัญในการคัดเลือกนักแสดงเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงมีเกณฑ์ในการคัดเลือกนักแสดงให้ตรงกับชุดการแสดง “แอ่วลาวเวียง” ดังนี้ 1. เป็นผู้ที่มีทักษะในนาฏศิลป์พื้นเมืองและนาฏศิลป์ไทย 2. เป็นผู้ที่มีไหวพริบปฏิภาณ รวดเร็ว 3. เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ 4. เป็นผู้ที่สามารถสื่ออารมณ์ตามการแสดงได้

การนำเสนองานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัยได้วางแผนดาเนินการโดยแสดงต่อ อาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา แล้วนาผลจากการแสดง ในแต่ ละครั้งมาพัฒนางาน เพื่อให้เห็นพัฒนาการตามลำดับขั้นของการทดลองและสร้างสรรค์งาน ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์การแสดง ก่อนที่จะนาเสนอต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ความเป็นมาและวัฒนธรรมการฟ้อนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมาเป็นการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย ที่นำวัฒนธรรมการฟ้อนจากประเพณี ฮีต 12 ที่เกิดการผสมสานทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคนอื่น (2547) กล่าวว่า ทุนวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของทุนอีกรูปแบบหนึ่ง ทุนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น ด้วยเหตุผลเหล่านี้ผู้วิจัยนำมาสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย

6.2 สร้างสรรค์นาฏยศิลป์พื้นเมืองร่วมสมัยจากวัฒนธรรมฟ้อน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ชุดแอ่วลาวเวียงมีกระบวนการสร้างสรรค์นาฏกรรมร่วมสมัยที่จะต้องอาศัย การประกอบสร้างจากศิลปะหลากหลายแขนง โดยอาศัยกระบวนการและขั้นตอนการประเมินผลใน รูปแบบของการนำเสนอนาฏกรรมร่วมสมัย 9 ขั้นตอน

การกำหนดแนวคิด ของการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย สามารถกำหนดได้จากหลักฐานได้แก่ การอพยพ การขับเคลื่อนวัฒนธรรม ประเพณีฮีต 12 บริบทพื้นที่ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ สู่การประกอบสร้างนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย สอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวว่า นักนาฏยประดิษฐ์ ต้องกำหนดแนวคิด หรือรูปแบบขององค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะใช้ในการแสดง เช่น ผู้แสดง รูปแบบ เครื่องแต่งกาย รูปแบบฉาก รูปแบบเพลง แสงเสียง ฯลฯ การกำหนดสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญในเบื้องต้น แนวคิดและรูปแบบนาฏยศิลป์ชุดที่ให้ชัดเจนที่สุดเท่าที่จะทำได้

รูปแบบของการแสดง คือผลที่ได้จากการกำหนดแนวคิดนำมาสู่การกำหนดของรูปแบบการแสดง การออกแบบขั้นตอนของกระบวนการสร้างสรรค์ ให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบในการกำหนดรูปแบบของการแสดงจะมีวิธีการแตกต่างกันออกไปจะสอดคล้อง พีรพงศ์ เสนไสย (2557 : 7) กล่าวว่า ช่างออกแบบสร้างงานทางด้านนาฏยศิลป์ เป็นผู้มีพลังในกระบวนการคิดและการกระทำ อีกทั้งเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงต่อการกำหนดขั้นตอนการประดิษฐ์สร้างสรรค์งาน ให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง ด้วยการเรียนรู้กระบวนการเคลื่อนไหวของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็น นั่ง นอน เดิน วิ่ง ล้มลุกคลุกคลาน รวมถึงศึกษาอารมณ์

การออกแบบลีลาสำหรับการแสดง สามารถนำมาประกอบสร้างนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัยอันได้มาจากการกำหนดแนวคิด รูปแบบของการแสดง เพื่อให้เกิดลีลาท่ารำอันเป็นนาฏยลักษณ์ นำมาผสมผสานให้เกิดลีลาท่ารำ อันเป็นอัตลักษณ์ใหม่เพื่อตอบสนองแนวคิดของผู้วิจัยที่ได้กำหนดขึ้น สอดคล้องกับ ธรากร จันทนะสาโร (2557) กล่าวว่า นาฏยศิลป์ร่วมสมัย เป็นการเต้นรำที่นำแนวคิด รูปแบบและวิธีการต่าง ๆ มาผสมผสานกันจนเกิดความเหมาะสม มีแนวคิดมาจากนาฏยศิลป์หลาย ๆ สกุล การได้รับอิทธิพลจากนาฏศิลป์ตะวันตก ตลอดจนแนวคิดของนาฏยศิลป์ในยุคสมัยที่ ต่างกัน รวมถึงผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ที่นำกลับมาสร้างใหม่ โดยการนำมา ปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคม ในแต่ละยุคสมัย ต้องมีความคิดใหม่ โดยมุ่งเน้นสื่อสารระหว่างผู้ชมและแสดง

การออกแบบการแต่งกาย ในการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง ผู้วิจัยอ้างอิงจากหลักฐานที่ค้นพบในรูปแบบต่างๆ หรือใช้การเทียบเคียงหลักฐานที่มีเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ อีกทั้งเครื่องแต่งกายยังบอกถึง ยุคสมัย และภูมิปัญญาของชุมชนสอดคล้องกับ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และคนอื่น (2547) กล่าวว่า วัฒนธรรมการแต่งกายเป็นรูปแบบของทุนอีกรูปแบบหนึ่ง ทุนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น

เสียงและดนตรี สำหรับการแสดง เป็นส่วนประกอบที่จะทำให้การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัยนั้นให้สมบูรณ์ ทำให้ผู้ชมได้รับสุนทรียศาสตร์ในการแสดง และผู้แสดงเกิดอารมณ์ร่วมไปกับการแสดง ผ่านการเคลื่อนไหวท่าทางจะมีความประณีตและสอดคล้องกลมกลืนไปกับจังหวะ เสียงร้อง เพลง และดนตรี อีกทั้งการสร้างสรรค์ดนตรีในงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย ได้มีการกำหนดทำนองและจังหวะของดนตรีให้ทันสมัย ผ่านแนวคิดและรูปแบบของการแสดง ซึ่งสอดคล้องกับ Noisette Philippe (2011) กล่าวว่านาฏยศิลป์ร่วมสมัยนั้นมีความเป็นกันเองกับโลกของศิลปะร่วมสมัยและศาสตร์แขนงอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ศิลปะการจัดวาง ดนตรี รวมทั้งแฟชั่นและเทคโนโลยีเพื่อความต้องการในการทำให้ ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

การออกแบบเวทีพื้นที่สำหรับการแสดง ในการออกแบบการเคลื่อนไหวบนเวที ในรูปแบบ site - specific dance รวมไปถึงการเคลื่อนไหวของนักแสดง การแปรแถว ตั้งซุ้มหรือจับกลุ่มเป็นส่วนประกอบที่ทำให้การแสดงดูน่าสนใจ สอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวว่า นักนาฏยประดิษฐ์มีหน้าที่ออกแบบโดยกำหนดให้ผู้แสดงออกท่าทาง ทิศทางการเคลื่อนไหว การจับกลุ่ม ฯลฯ ให้เป็นไปตามการออกแบบทางนาฏยประดิษฐ์ของตน ดังนั้น ในการออกแบบนาฏยศิลป์นั้น นักนาฏย

ประดิษฐ์จำเป็นต้องคำนึงถึงทฤษฎีทางทัศนศิลป์ และทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหวที่จะนำมาประยุกต์ในการออกแบบของตนอยู่เสมอ

การออกแบบแสงสำหรับการแสดง ในการจัดแสงสำหรับออกแบบแสงเวทีการแสดงงานสร้างสรรค์นั้นไม่มีข้อกำหนดตายตัว ในเรื่องของค่าความสว่าง แต่จะมีองค์ประกอบหลักที่นอกเหนือจากการออกแบบแสงแล้ว ยังมีองค์ประกอบอื่นที่มีความสำคัญสำหรับการออกแบบระบบแสงการแสดงบนเวที ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการออกแบบแสงไว้ดังนี้ Position และ Scenec และเป็นการสร้างสุนทรียศาสตร์ ในทางศิลปะการแสดง สร้างบรรยากาศให้กับการแสดง ทั้งเทคนิคแสงในการแสดง สอดคล้องกับ อารีย์ สุทธิพันธุ์ (2533) กล่าวว่า ทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ไว้ว่า สุนทรียศาสตร์ เป็นวิชาหนึ่งที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้ศึกษาปรัชญา เพราะว่าสุนทรียศาสตร์ เกี่ยวข้องกับความงามของสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ที่สร้างขึ้นและความงามตามธรรมชาติ สุนทรียศาสตร์จะทำหน้าที่กำหนดและอธิบายเกี่ยวกับ ความงาม ของศิลปะทุกแขนง ทั้งดนตรีนาฏศิลป์และการละครได้อย่างแจ่มชัด เครื่องแต่งกายที่สวยงามบ่งบอกลักษณะของผู้แสดงฉากเวทีแสงสีเสียง เพื่อสร้างบรรยากาศของการ

นักแสดงที่ใช้สำหรับการแสดง ในการถ่ายถอดเรื่องราวผ่านการแสดง นักแสดงถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในส่วนของการแสดงที่จะทำผู้ชม เข้าใจ และเกิดอารมณ์ร่วมไปกับการแสดง อาจจะเป็นผลมาจากประสบการณ์ของนักแสดงที่จะทำให้เข้าใจในเรื่องราวที่ต้องการถ่ายทอดการ สอดคล้องกับ Field Enterprises Education Corporation (1971) กล่าวว่า นาฏศิลป์พื้นบ้าน คือ การเต้นที่เป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมและประเพณีของชาติ นาฏศิลป์พื้นบ้านไม่ใช่การแสดงของนักแสดงมืออาชีพแต่หากมีประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์ก็เพียงพอเพราะนาฏศิลป์พื้นบ้าน เป็นการละเล่นและวิถีชีวิตของชาวบ้านล้วน ๆ และสืบทอดกันมาจากยุคหนึ่งสู่ยุคหนึ่ง

6.3 การนำเสนองานสร้างสรรค์นาฏยศิลป์พื้นเมืองร่วมสมัย เป็นผลผลิตจากกระบวนการวางแผนใน การสร้างสรรค์นาฏกรรม ด้วยการนำเสนอการแสดงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไขผลงาน ตามคำแนะนำ สู่การเผยแพร่สาธารณะได้รับชมสอดคล้องกับ พีรพงศ์ เสนไสย (2547) กล่าวไว้ว่า นาฏยศิลปินมีความต้องถ่ายทอดวิธีการคิด การออกแบบสร้างสรรค์ นำเสนอ ผ่านกระบวนการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการทางานที่ชัดเจน รูปแบบวัฒนธรรมบันเทิงแบบใหม่แก่สังคมหากเป็นที่ยอมรับอย่างสูง มีการถ่ายทอด และเผยแพร่ มีการเลียนแบบ นั่นย่อมหมายถึงความสำเร็จของกระบวนการคิด การออกแบบและสร้างสรรค์ของศิลปิน

7. องค์ความรู้ใหม่

นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานร่วมสมัย ชุด แอ่วลาวเวียง เป็นการสร้างสรรค์ที่นำวัฒนธรรมการฟ้อน จากกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการพูด การแต่งกาย ดนตรีและการแสดง ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ถูกถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ถึงแม้บริบทจะเปลี่ยนไปแต่ความเป็น “อัตลักษณ์” ของวัฒนธรรมจะยังปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดมา และสิ่งหนึ่งที่สะท้อนความเป็นชาติพันธุ์ได้อย่างดีคือ “วัฒนธรรมการฟ้อน”เฉกเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงที่มีวัฒนธรรมการฟ้อนที่งดงามมีสุนทรียภาพทั้งภาษาและดนตรี การนำ

วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ มาพัฒนาต่อยอดด้วยการสร้างสรรค์ในรูปแบบการแสดงต่างๆ โดยที่ยังคง “ราก” ของวัฒนธรรมเดิม จึงเป็นการรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้คงอยู่ได้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรให้หน่วยงานของภาครัฐมีการสนับสนุน นโยบายการท่องเที่ยวของนครราชสีมา และให้มีการนำเอานาฏศิลป์พื้นเมืองที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในงานและเทศกาลต่าง ๆ ของจังหวัดนครราชสีมามากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายการท่องเที่ยว

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การศึกษาการออกแบบกระบวนท่ารำและการสร้างองค์ประกอบผลงานสร้างสรรค์ ชุด แอ่วลาวเวียง เป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์งาน ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีความรู้ในงานนาฏศิลป์อย่างลึกซึ้งรวมทั้งต้องมีความรู้เกี่ยวกับทำนองเพลงเป็นอย่างดี มีความรู้ความสารรถด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ อุปกรณ์ประกอบการแสดง การใช้พื้นที่เวทีและการแปรแถว มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนจึงจะออกแบบงานได้อย่างสมบูรณ์ และควรตระหนักว่าการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงได้ ไม่ยึดถือเป็นแบบตายตัว งานสร้างสรรค์ด้านนาฏศิลป์จึงจะพัฒนาต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาแนวทางการนำเสนอ การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดให้คงอยู่กับชุมชนและสังคมต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

เจ้าพระยา ทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี. (2547). **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.

ชลาลัยวงศ์อารีย์. (2562). **สัญวิทยาแห่งตัวละครหญิงในงานนาฏยศิลป์ร่วมสมัยของนราพงษ์จรัสศรี.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน และคนอื่นๆ. (2547). **การสำรวจสถานะองค์วามรู้และแนวทางการพัฒนา.** พิษณุโลก : คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธรากร จันทนะสาโร. (2557). **นาฏยศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุนทะนอง ซมไซผน. (2551). **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา “งอยแคมของส่องเพลงลาว-ไทย” – เส้น คู่ขนาน : เพลง 3 ประเภท บน 2 ฝั่งโขง (กรณีลาว-ไทย) และเกณฑ์การตัดสินเพลงและดนตรีหรือ A Parallel : Three Types of Songs on the Two Branches of Mekong River (Laos-Thailand Case) and the Music and.** มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปิ่นเกศ วัชรปาณี. (2559). **การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์.** อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พีรพงศ์ เสนไสย. (2557). **โครงงาน “หนึ่งคณะหนึ่งศิลปวัฒนธรรม” เรื่อง นาฏยประดิษฐ์อีสาน.** มหาสารคาม : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พีระพันลูกท้าว. (2560). **เอกสารประกอบการสอนวิชานาฏยศิลป์ร่วมสมัย (Contemporary Dance).** มหาสารคาม : ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรพลวิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดงนาฏยศิลป์ ปริทรรศน์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

อรศิริ ปาณินท์. (2554). **การปรับตัวในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง.** กรุงเทพมหานคร : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อารีย์ สุทธิพันธุ์. (2533). **ประสบการณ์สุนทรียะ.** กรุงเทพมหานคร : แสงศิลป์การพิมพ์.

Field Enterprises Education Corporation. 1971) . Folk Dance. **The World Book Encyclopedia.** 7(12). 180.

Noisette Philippe. (2011). **Talk about Contemporary Dance**. Paris : Flammarion.

10. คำขอบคุณ

บทความฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ ที่ทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์และกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัย ให้ข้อมูลและคำแนะนำต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย โดยเฉพาะการวางเค้าโครง แนวทาง การเขียนเนื้อหา ตลอดจนการกำหนดกรอบเวลาในการเสนอความคืบหน้าของงาน ซึ่งถือเป็นแรงกระตุ้นให้แก่ผู้วิจัยได้อย่างดียิ่ง ทั้งยังได้สละเวลาอันมีค่าตรวจสอบ และขอบพระคุณประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้กรุณาชี้แนะแนวทางและให้คำแนะนำตลอดจนข้อสังเกตต่าง ๆ รวมไปถึงอาจารย์ภาควิชาศิลปะการแสดงคณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่คอยแนะนำให้บทความฉบับนี้สมบูรณ์ และที่สำคัญขอกราบขอบพระคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่เป็นส่วนหนึ่งของผลงานชิ้นนี้ ได้ให้ความ ช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา